Uitreiking Yad Vashem Onderscheiding voor Jacoba van Tongeren op 4 november 2021

Welkomstwoord	Rob Moscou, vrijwilliger voor Yad Vashem
Toespraak	David Simon, voorzitter Vrienden van Yad Vashem Nederland
Jacoba van Tongeren	door haar neef Paul van Tongeren
Toespraak	Rabbijn Menno ten Brink
Muzikale omlijsting	Gilad Nezer: Bridge over troubled water (Simon & Garfunkel)
Uitreiking Onderscheiding	Namens de Israelische Ambassade: Mrs. Karin Eliyahu- Perry zal postume uitreiking verrichten van de Yad Vashem Onderscheiding t.b.v. Jacoba van Tongeren aan Paul en Merit van Tongeren
Gerda Meijer, lid groep 2000	door haar zoon Johanan Wijler
Muzikale omlijsting	Gilad Nezer: Here comes the sun (George Harrison, The Beatles)
Wilhelmina Sergeant-Richter, lid groep 2000	door haar kleindochter Bea Wijnberg
Voorlezen namen Groepsleden, die veel Joden hebben gered	door Yvonne Boezeman-Hoyng, kleindochter van Abraham Abas, lid groep 2000
Afsluiting	Paul van Tongeren

HEN WILLEN WIJ VANDAAG OOK EREN

Jaap Balder

Grietje Balder-Schaap

Klaas Beks

Frans Boenders

Pieter Bol

Leni Broersma

Alfred Dentz

Arie van Doesburg

Marie Suzette van Doesburg-Sachs

Madeline van Geuns

Jurrian Haak

Henriëtte Haak-van Eek

Jan Piet van Hoften

Jan Holm

Leo van der Hulst

Cor Inja

Ellen Inja-Weijl

Huib Kreb

Kleijs Kroon

Henriëtte Kroon-van Dijk

Henk Kroon

Gerda Meijer

Max Meiler

Kees Reitema

Wilhelmina Sergeant-Richter

Evert Louis Smelik

Jacoba van Tongeren

Leo Verwoerd

Jet Wichers Hoeth

Truus Wijsmuller-Meijer

Reina Wolf

Welkomstwoord Rob Moscou

Geachte aanwezigen,

U allen, een hartelijk welkom. (Vriendelijk verzoek om mob. tel. uit te zetten)

A special welcome to Mrs. Karin-Eliyahu-Perry, diplomat from the Embassy of Israel, who will present posthumously the Yad Vashem Award and the Certificate, to Mr. Paul van Tongeren.

Voorts ook een bijzonder welkom voor familieleden en nabestaanden van personen uit verzetsgroep 2000, en familieleden, die speciaal uit Israel zijn gekomen om deze ceremonie bij te kunnen wonen.
Heel bijzonder allemaal.

Als vrijwilliger voor Yad Vashem organiseer ik sinds een kleine 20 jaar, Yad Vashem Ceremonies, ten behoeve van niet Joodse Nederlanders, die het leven hebben gered van 1 of meer Joodse Nederlanders.

Het moet voor Paul van Tongeren en familie, alsook voor familieleden en nabestaanden van de verzetsgroep 2000, een heel bewogen jaar zijn met bijzondere media aandacht, onder anderen; de uitzending op TV van de documentaire over Jacoba, in mei van dit jaar, diverse interviews over Jacoba en Groep 2000, de onthulling van het monument van Jacoba met de namen van de ruim 140 leden tellende verzetgroep 2000, enkele weken geleden in Amsterdam en vandaag dan, de postume uitreiking van de Yad Vashem Award.

Wikipedia geeft over verzetsgroep 2000 o.a. het volgende aan:

Groep 2000[1][2] was een verzetsgroep tijdens de Tweede Wereldoorlog in het gebied Amsterdam die 70 jaar lang vrijwel onbekend is gebleven. De groep werd in 1940 opgericht en door de oorlog geleid door Jacoba van Tongeren.[3] Zij was vertegenwoordigd in de Raad van Verzet. Tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog verzorgde de groep zo'n 4.500 onderduikers. Groep 2000 is tijdens en na de oorlog onbekend gebleven. De reden voor deze uitzonderlijke onbekendheid is het gebruik van codes in plaats van namen van de medewerkers, de onderduikers, de adressen en helpers etc. De sleutel van de code werd pas in 2014 gevonden.[4] Daarom worden sinds 2015 steeds meer leden van Groep 2000 bekend.
Groep 2000 was een hiërarchisch georganiseerde verzetsgroep, waarbij uit veiligheidsoverwegingen de leden van de groep elkaar zo min mogelijk persoonlijk kenden. De activiteiten richtten zich op het ondersteunen van onderduikers, het verkrijgen van voedselbonnen en ander verzetswerk.

Wat belangrijk is om te melden: dat in deze groep een grote verscheidenheid aan gezindten zaten, en dus uiteraard ook meerdere Joodse verzetsstrijders in haar midden heeft gehad. Hierover zult u ongetwijfeld meer horen vanmiddag.

Over Jacoba van Tongeren, leest u o.a. bij Wikipedia:

In 1990 werd van Tongeren door Yad Vashem gehonoreerd als Rechtvaardige onder de Volkeren.[3][4]

Met enige schroom, vertel ik u nu het werkelijk gebeurde volgende verhaal.

Eind 2019 werd mij het boek cadeau gegeven met als titel: Jacoba van Tongeren en de onbekende verzetshelden van Groep 2000 (1940-1945).
Van deze, na het lezen bleek, geweldige verzetsvrouw en haar verzetsgroep had ik toen nog nooit gehoord.
Het boek is met voor het eerst verschenen in 2015.
Met de auteur van het boek, Paul van Tongeren, die het boek over zijn tante heeft geschreven, heb ik contact opgenomen en ik was ook benieuwd om van hem te vernemen of aan Jacoba en haar verzetsgroep een Yad Vashem onderscheiding was toegekend.

De Yad Vashem onderscheiding was inderdaad toegekend op 7 maart 1990. Dit staat tevens beschreven in het: boek Rechtvaardigen onder de Volkeren.
Let wel: toegekend!

Na een paar maanden en regelmatig contact met Paul van Tongeren, belde ik hem ergens in eerste helft 2020 op, vanwege mijn nieuwsgierigheid, met de vraag, aan wie en op welke datum, dus in 1990, ongeveer 30 jaar geleden, is de Yad Vashem Award postuum, daadwerkelijk uitgereikt?

Paul zou het voor mij uitzoeken.

Een paar dagen later belde hij mij terug en zei; ik heb geen idee, hoe, wie, wat en waar.

Onmiddellijk hierna heb ik contact opgenomen met Yad Vashem in Jeruzalem en gevraagd naar volledige informatie over deze onderscheiding.
Het bericht uit Israël hierover luidde, dat de onderscheiding destijds naar de Israëlische Ambassade in Den Haag was verzonden, met daarbij de opmerking, om de onderscheiding naar het Verzetsmuseum in Amsterdam te zenden, waarna de Onderscheiding, goed zichtbaar voor het bezoekende publiek, in een vitrine geplaatst zou worden.

Bij navraag zowel op de Israëlische Ambassade als bij het Verzetsmuseum, kreeg ik te horen dat bij beide instituten, na uitvoerig onderzoek, over die periode in 1990, hieromtrent, niets werd aangetroffen.

U zult begrijpen, dat ik vervolgens al het mogelijke heb gedaan, om alsnog deze Yad Vashem Award opnieuw te laten vervaardigen, teneinde hierna de onderscheiding alsnog met een bijbehorende ceremonie, postuum uit te laten reiken aan de familie.

Vandaag bent u allen getuige van het resultaat; de postume uitreiking van de Yad Vashem Award, medaille en oorkonde voor Jacoba en niet in de minste plaats ook voor haar verzetsgroep, die door redding van -en hulp- aan oa. vele Joodse gezinnen, zeer veel hebben betekend.

David Simon, voorzitter Vrienden van Yad Vashem Nederland

Geachte dames en heren, Mrs. Carien Eliayahoe-Perry from the Embassy of Israel, Birsjous Haraw
Als voorzitter van de Stichting Vrienden van Yad Vashem Nederland is het mij een bijzonder grote eer en genoegen u mede hier in Amsterdam van harte welkom te mogen heten bij de uitreiking van de Yad Vashem onderscheiding, welke vandaag postuum wordt uitgereikt aan JACOBA van TONGEREN
Een Heldhaftige redder die niet wegkeken maar hielpen.
Le kol iesj jesj sjem; iedereen heeft een naam, die zijn of haar ouders gaven, die mensen gaven.
De Joodse traditie is, dat wij de namen onthouden; je bent pas vergeten als niemand je naam meer weet.
In die traditie willen wij dus de namen noemen van haar die wij vandaag eren.
Professor Jacques Presser heeft het in zijn magistrale werk De Ondergang zo cynisch opgemerkt; 5% was dapper en hielp Joden, 5% was heel fout en verkochten Joden voor 7,50 aan de bezetter en 90% keek de andere kant op en sloten de ogen wat rondom hen heen gebeurde.
Vanuit Nederland werden meer dan honderdduizend, alleen omdat ze Joods waren, de dood ingestuurd.
In mei 1945 waren er van de ruim 140000 Nederlandse Joden, 102000 vermoord. In totaal werden 107000 uit ons land weggevoerd, slechts 5200 overleefden de vernietiging.
Amsterdam verloor met het uitmoorden van de Joodse gemeenschap zo'n 10% van zijn bevolking.
Nederland verloor procentueel het hoogste aantal Joden van alle West Europese landen.
Vanuit Westerbork gingen 93 transporten met in totaal 57552 Joden naar Auschwitz, 854 kwamen levend terug.
Naar Sobibor gingen 34313 Joden, waarvan er 19 bleven leven.
4897 naar Theresienstadt, hiervan overleefden 2053 Joden.
Het rijtje is makkelijk uit te breiden, maar deze afschuwelijke getallen geven u een indruk van deze industriële moord.
"ik geef hen binnen mijn tempel en binnen mijn muren een gedenkteken en een naam. Ik geef hun een eeuwige naam, een naam die onvergankelijk is."
Zo staat het in het Bijbelboek Jesaja, hoofdstuk 56, vers 5.
Yad Vashem betekent "een gedenkteken en een naam"
Een naam voor allen die in de 2e Wereldoorlog werden vermoord.
In 1953 werd door het Israëlische Parlement het instituut Yad Vashem in Jeruzalem opgericht om de Holocaust in al zijn facetten vast te leggen.
Yad Vashem is een onderzoekscentrum dat studie verricht naar zowel de oorzaken als de gevolgen van de Jodenvervolging in Europa voor en tijdens de 2e Wereldoorlog.
Bovendien is Yad Vashem een monument ter herinnering aan de Joodse slachtoffers van de Holocaust.
De Staat Israel stelt zich middels Yad Vashem tot taak om niet-Joodse mannen en vrouwen te eren die Joden hebben gered, met inzet van eigen leven en vaak ook dat van hun huisgenoten.
De woorden uit de Talmoed, de Joodse leer;
"hij die een mensenleven redt, redt de hele mensheid" is de leidraad die deze unieke onderscheiding begeleidt.
De redders krijgen de eretitel "Rechtvaardigen onder de volken"

Om hier een bijdrage aan te leveren en ook het Nederlandse aandeel in onderzoek en museum te borgen en uit te breiden, werd op 26 maart 1991 de Stichting Vrienden van Yad Vashem Nederland opgericht.
De oprichting van de Vrienden Stichting wil er toe bij dragen dat het werk van Yad Vashem in Jeruzalem door blijft gaan en dan met name ten aanzien van de Nederlandse Joden die werden vermoord.
Werk dat belangrijk genoeg is het blijvend onder de aandacht te brengen en vooral de nadruk te leggen op onderwijs. Uitsluiting en discriminatie en opkomend antisemitisme vandaag de dag maken het meer dan nodig, helaas.
Vandaag staan we stil bij die vreselijke periode en kijken met eerbied naar de redders van toen.
De generatie die als getuige, slachtoffer of deelnemer, de 2e Wereldoorlog meemaakte, wordt helaas snel kleiner. Dat maakt de urgentie van bijeenkomsten als deze steeds groter.
Mijn moeder, zelf een concentratiekamp-overlever, heb ik eens gevraagd hoe zij t.o.v. de naoorlogse generatie Duitsers stond, haar antwoord was;
Je kunt pas verder in het verwerken van het verdriet als je kunt vergeven. Dan is er weer een toekomst. De generatie van NU kan er immers niets aan doen. Maar vergeven is iets anders dan vergeten
Dus moeten we NU vertellen wat niet mag worden vergeten. Dat zijn we aan de vorige generaties verschuldigd.
Hopelijk helpt het om een herhaling van zulk leed te voorkomen.
NU in een steeds gecompliceerd wordende samenleving moeten we NU wijzen op de gevaren van discriminatie en uitsluiting en vooral ook blijven waarschuwen tegen het nu sterker opkomende antisemitisme. Dat kan door goed onderwijs te geven op scholen over wat er is gebeurd.
De Holocaust is ontstaan door onverschilligheid, gebrek aan kennis en vooral wegkijken.
Lessen uit de geschiedenis bieden nog geen gemakkelijke oplossingen voor de problemen van vandaag, maar een onderwerp als de Holocaust voor onze samenleving NIET adresseren zou de verdere vorming van de Nederlandse samenleving richting een nog rechtvaardiger samenleving in de weg staan.
Dames en heren food for thought dat zijn deze uitreikingen altijd, terugblikken na wat heldhaftige redders hebben gedaan, vooruitblikken om te zorgen dat het nooit weer kan gebeuren wat gebeurd is. Ik wens ons allen een leerzame en mooie middag toe.

Toespraak door Paul van Tongeren tijdens de officiële postume uitreiking van de Yad Vashem onderscheiding aan Jacoba van Tongeren op 4 november 2021

Geachte aanwezigen, beste mensen,

Mijn naam is Paul van Tongeren. Het is voor mij een grote eer om hier te mogen staan en het woord tot u te mogen richten bij de postume toekenning van de Yad Vashem onderscheiding aan verzetsvrouw Jacoba van Tongeren.

Mijn dappere tante Co.

Jacoba werd geboren in 1903 en stierf in 1967 op 64-jarige leeftijd na een lang ziekbed van twintig jaar. Anno '67 was ik - haar neefje - 25 jaar oud en wij kenden elkaar nauwelijks. Natuurlijk heb ik als jongeman een aantal keer aan het ziekbed van mijn tante gezeten, maar nooit lang. Hoogstens een half uur per keer. Want méer kon zij niet aan. De spanningen van de tweede oorlog en haar verzetswerk hadden haar gezondheid uitgehold.
Tijdens die korte bezoekjes sprak zij altijd over de oorlog en wat zij had gedaan in het verzet. Ik was daar echter totaal niet in geïnteresseerd. De reden was dat onze familie pijnlijk diep was getroffen door de misdaden van de nazi's. Zij vermoordden in 1941 Jacoba's vader (mijn opa) en in 1944 haar broer (mijn vader).

Dat mijn tante gedurende de Duitse bezetting een markante leider was van een grote Amsterdamse verzetsgroep, dát heb ik pas 45 jaar later vernomen. Dat was in het jaar 2013 en 45 jaar na haar dood. Ik was toen 70 jaar oud. Dát jaar kreeg ik - tot mijn grote verbazing - een map, bedekt onder een dikke laag stof, in handen. Deze bevatte 330 velletjes papier… Haar handgeschreven memoires! Haar levensgeschiedenis, zeer gedetailleerd en beelden opgeschreven, op haar ziekbed tijdens haar laatste levensjaar.

Al lezend kwam voor mij onze familiegeschiedenis tot leven. Zo drong voor het eerst tot mij - en mijn familie! - het besef door, wat een bijzonder mens tante Jacoba was! Zij bleek de aanvoerder te zijn geweest van een grote Amsterdamse verzetsgroep, bestaande uit 150 verzetsstrijders (zowel mannen als vrouwen) die samen zorgdroegen voor ruim 4.000 onderduikers, voor een groot deel joodse mensen (volwassenen en kinderen), maar ook jonge mannen die wensten te ontkomen aan de Arbeitseinsatz en verzetsmensen op de vlucht.

Zo leverden Jacoba en haar medewerkers maandelijks duizenden voedselbonnen aan evenzovele onderduikers. Deze bonnen roofde de gewapende afdeling van haar groep door overvallen te plegen op de zg. distributie-kantoren in de regio. Op straat vervoerde Jacoba de voedselkaarten in een speciaal bonnenvest onder haar kleding waardoor zij zich vermomde als zwangere vrouw. Zij kwam bekend te staan als: 'De Bonnenkoningin'.

Jacoba leidde de Groep 2000 met vaste ferme hand en behoorde als enige vrouw tot de top van het Amsterdamse verzet en dat in een tijd waarin mannen de dienst uitmaakten!
Groep 2000 werd strak hiërarchisch en efficiënt geleid, maar was daarnaast in de wijken van Amsterdam gedecentraliseerd en fijnmazig georganiseerd.
Bijzonder aan de Groep was ook de diversiteit van haar leden : ze telde ruim tien joodse leden, maar ook ruim tien vrijmetselaars en tien dominees.

De meesten van haar verzets-medewerkers en de meeste onderduikers overleefden de bezetting en vervolging, dankzij een unieke militaire code die Jacoba had ontwikkeld.

Vanwege de nazi-dreiging schafte Jacoba het gebruik van namen áf en kende ze elke onderduiker en al haar verzetsmensen een persoonlijk code-cijfer toe. Ieder Groepslid had een nummer en men sprak elkaar aan op dat nummer; men wist elkaars naam niet. Zelf werd Jacoba nummer 2000. En haar verzetsorganisatie droeg daarom háar naam: Groep 2000. Ondanks hun markante bijdrage aan de bevrijding van Nederland, zijn Jacoba en haar groep volkomen onbekend gebleven… Tot het jaar 2015! Dát jáar (nu zes jaar geleden) verscheen mijn boek : Jacoba van Tongeren en de onbekende verzetshelden van Groep 2000. …. (korte pauze)

Waarom zijn Jacoba en haar groep in vergetelheid geraakt? Dat kwam door die unieke codecijfers achter welke de Groep 2000 verborgen bleef, ook in de jaren ná de bevrijding. Jacoba werd daarnaast óók vergeten, omdat zij een vrouw was. In de naoorlogse literatuur en publicaties over het verzet, was geen plaats voor vrouwen. Het verzet tegen de nazi's werd afgeschilderd als een zaak van mannen. Stoere mannen.
Het was niet alleen Jacoba die zeventig jaar lang onbekend en miskend is gebleven. Ook kende in ons land niemand de 150 namen die schuilgingen achter codecijfers. Wie waren die verzetsmensen?
Vanaf het jaar 2013 deed ik samen met mijn vrouw Els onderzoek naar de leden van Groep 2000 en dat was geen eenvoudige zoektocht die anno 2021 nog steeds doorgaat.
Samen wisten wij 125 korte biografieën van groepsleden te produceren.
Daarbij werden we later erg goed geholpen door Dimitri Gazan, een expert op het vlak van genealogie en WO II.
Bij het schrijven van deze biografieën viel het mij op hoe vaak het volgende in persoonsbeschrijvingen terugkwam: "Groepslid (naam 'zo en zo') (nummer zoveel) legde zich geheel toe op het helpen van Joodse onderduikers". OF: "Al het werk was gericht op sturen van voedselpakketten naar Westerbork… naar Vught… of Bergen Belsen."
In andere publicaties trof ik termen aan als: "Groep 2000 bood Joodse landgenoten hulpverlening."

Dus, niet: "onderduikers", maar: "Joodse landgenoten".

Hoewel er in de eerste oorlogsjaren jaren nog weinig verzetsgroepen die zich inzetten voor Joodse onderduikers, actief waren, nam Jacoba reeds in 1941/1942 het voortouw. Zij nam al vróeg iemand op in haar groep, van wie zij wist dat hij zich al enige tijd actief inzette voor de hulp aan Duits-Joodse vluchtelingen. Dit was Cor Inja, een doopsgezinde pastoraal werker uit Zaandam. Cor ontving het nummer 901. Hij hield zich namens Groep 2000 vooral bezig met het laten onderduiken van Joden. Een ander groepslid Truus Wijsmuller was de drijvende kracht achter het verzenden van voedselpakketten aan Joden in Westerbork, later ook naar Joden in Theresienstadt en Bergen Belsen. In totaal hebben meer dan dertig groepsleden zich vrijwel geheel toegelegd op het ondersteunen en redden van Joden.
Twaalf leden van Groep 2000 waren joods, zoals Abraham Abas, Frieda Belinfante, Rudi Bloemgarten, Isidoor Huijkman, Gerda Meijer, en Isaac Troostwijk.
Dankzij hen en hun goede netwerken vonden vele Joden een schuilplaats in onderduik.

Vandaag krijgt Jacoba haar welverdiende Yad Vashem onderscheiding als Rechtvaardige onder de volkeren.

Wij grijpen graag die gelegenheid aan om het werk van de genoemde dertig groepsleden die zich nadrukkelijk hebben ingezet voor hulp aan joodse Nederlanders, meer bekendheid en erkenning te geven. Daarom worden straks ook hun namen voorgelezen.

De lijst van 31 Groepsleden die -alleen of vooral- joodse onderduikers hebben geholpen is zo samengesteld omdat uit hun biografieën dat accent naar voren komt. Toegevoegd heb ik de namen van die Groepsleden, die ook zelf Joden in huis hebben genomen, dus een dubbel risico namen.

Van de 150 Groepsleden, hebben zeer velen zich ook voor Joodse onderduikers ingezet. Maar de 31 zijn er nu uitgelicht.
Zo is er tijdens de afgelopen jaren allengs meer bekend geworden over een aantal individuele groepsleden en hun bijdrage aan het verzet. Echter eén aspect van hun verzetswerk is onderbelicht gebleven. Want de vraag blijft: WIE waren toch de duizenden onderduikers van Groep 2000?

Helaas hebben de nazi's - notabene vlak voor de bevrijding - de complete onderduik-administratie in beslag genomen, nadat zij het kantoor van Groep 2000 aan de Stadhouderskade waren binnengevallen. De duizenden namen en adressen van onderduikers lagen op tafel voor het grijpen, echter gelukkig wel verborgen achter cijfers! De Duitsers vermoedden een schat aan informatie en stuurden de administratie zelfs naar Berlijn om daar ontcijferd te worden. Het lukte hen niet, want Jacoba's code stond als een huis en was niet te kraken! Uit de memoires blijkt dat Jacoba hier zeer tevreden over was.
De onderduikadministratie - die zo lang zo goed had voldaan - ging in Duitsland verloren. Daardoor zullen ook wij vrijwel zeker nooit te weten komen, wie de vele onderduikers van Groep 2000 waren, noch zullen we weten hoeveel onderduikers joods waren, noch zullen we van hun redders de namen kennen.

Gelukkig hebben een aantal voormalige onderduikers - jaren later - een Yad Vashem-onderscheiding aangevraagd voor hun redders. Zoals Elisabeth Waisvisz dat deed voor Jacoba van Tongeren. Jacoba bood een schuilplaats aan de toen 19-jarige Waisvisz. Het echtpaar Kroon (dominee Kleijs Kroon en zijn vrouw Henriette) namen met gevaar voor eigen leven joodse volwassenen in huis: Emiel Polak, Batya Yaron en Hannah Yitshaki. Groepslid Leo Verwoerd bood onderdak aan een joodse kleuter: Rob Waaker. Zo ook de Amsterdamse politieagent Jan Piet van Hoften die zich ontfermde over de peuter Nathan Roeg.
Met groepslid Cor Inja beschikte ook het Amsterdamse echtpaar Jur en Jet Haak over hetzelfde netwerk: de doopsgezinde kerk. Het echtpaar Haak hielp joden onderduiken.
Groepsleden Leo van der Hulst en Jet Wichers Hoeth werkten samen met hun Pro Juventute-netwerk. Groepslid Jan Dekker (alias 23025) leverde namens Groep 2000 in 1943 maandelijks voedselbonnen aan de Trouw-groep. Deze groep bracht circa tachtig joodse kinderen in veiligheid vanuit de crèche aan de Plantage Middenlaan.

Ik heb Johanan Wijler, zoon van groepslid Gerda Meijer, en Bea Wijnberg, kleindochter van groepslid Wilhelmina Sergeant-Richter, gevraagd om hier iets te komen vertellen zeggen over hun moeder of grootmoeder. Voor mij gelden ze als indrukwekkende voorbeelden van de moed en het doorzettingsvermogen van alle leden van Groep 2000.

Mogen wij ons door hun voorbeeld laten inspireren!

Yad vasheem 4 nov 2021, ter ere van Jacoba van Tongeren LJG Amsterdam door Rabbijn Menno ten Brink

De naam "Yad Vasheem", is afgeleid van de woorden van de profeet Jesaja 56:5.
Wenatatie lahem beweetie oewe-chomotai, jad vashem, tow mibanim oemibanot sjeem olam eten-lo asjer lo jikareet:, "Ik zal je in mijn Tempel huis en binnen de muren van mijn stad *een monument* geven en een *naam*, beter dan de zonen en dochters, ik geef hem een Eeuwige naam, die nooit vergeten zal worden."
Deze woorden van Jesaja volgen op het begin van dat hoofdstuk, waarin de profeet oproept om alleen het goede te doen:
sjimroe misjpat wa'asoe tsedaka kie kerowa jesjoe'ati lawo, wetsidkatie lehigalot (56:1),
Handel rechtvaardig en handhaaf het recht; de redding die Ik breng is nabij, en snel openbaar ik Mijn gerechtigheid".
Gelukkig de mens die zo handelt. "
Jesaja sprak zijn woorden in een tijd van ballingschap. Het joodse volk was In Babylonische ballingschap weggevoerd uit hun eigen land, Jehoeda, het huidige Israel. Hij sprak woorden van troost en hoop op redding en op toekomst. Deze woorden, die het citaat van Yad Vasheem volgen, zijn misschien nog wel belangrijker dan die zin over een monument en een naam, want de kern van wat Jacoba van Tongeren en allen die genoemd zijn in de uitnodoging, wier namen gekoesterd moeten worden steeds weer genoemd moeten worden, die we de vandaag eren, hebben gedaan is juist dat: ze hebben rechtvaardig gehandeld, ze hebben geprobeerd het recht te handhaven, tegen alle verdrukking vervolging, onderdrukking en onrecht in. Ze probeerden de redding nabij te brengen, zodat er eindelijk gerechtigheid kan komen, en een einde kon komen aan de wrede macht van de Nazi's.
Het is de moed geweest van die weinigen die actief hun hand hebben uitgestoken tijdens de dagen dat slechtheid en duisternis onze wereld beheerste. Mensen werden weggezet alleen omdat ze joods waren, of Sinti of Roma, of dat ze opkwamen voor een herstel van een democratie. Er is enorme moed voor nodig om ondanks je omgeving mensen te helpen die in grote nood zijn, zeker als je eigen leven daarbij gevaar loopt. Er is moed voor nodig om niet werkeloos toe te kijken terwijl anderen onrecht wordt aangedaan: sta niet werkeloos toe te kijken als het bloed van je naaste vloeit, dat is wat de moedige mannen en vrouwen, die nog steeds door Yad Vasheem geëerd worden hebben gedaan.
Yad Vasheem, een monument en een naam. Die moedigen *en tsadikee omot olam,* rechtvaardigen onder de volkeren, die de lichtpuntjes waren in een verwoestende duisternis, blijven een warme plek in ons hart houden. Door eer aan hen te geven blijven ook hun namen bestaan, zodat de volgende generaties weten wat voor heldendaden zij hebben verricht, en hoe zij ervoor hebben kunnen zorgen, dat het leven na de Sjoa voor velen toch door kon gaan, dat altijd recht en rechtvaardigheid nagestreefd moet worden.
De Yad is het monument en de Sjeem is hun naam die genoemd wordt. Als we de groep 2000 noemen, is dat een algemene naam, die misschien niet veel zegt. Het is de naam die gegeven werd aan mensen die onder ene code bekend stonden. Nu is het al lang tijd om die code te onthullen en hun namen te noemen. Zo kunnen ook de generaties na ons nog leren over deze uitzonderlijke mensen. Niet alleen leren, maar ook doen. Het Jodendom is een religie waar we niet de nadruk leggen op geloof, maar op het doen van mitswot, het doen van goede daden voor anderen.
Mede dankzij mensen als Jacoba van Tongeren, waar nog onlangs ene standbeeld voor werd onthuld.
Als rabbijn van de Liberaal Joodse Gemeente ben ik hen dankbaar. Niet alleen dat ik zelf hier niet had gestaan als er niet intens goede mensen waren geweest die vanuit de goedheid van

hun hart mijn ouders hadden laten onderduiken, maar ook omdat ik zie dat er weer continuïteit is gekomen van de joodse gemeenschap hier in Amsterdam. Wij hebben een Liberaal Joodse Gemeente in Amsterdam met iedere dag activiteiten, met diensten met veel jongeren, met een ledental dat langzaam maar zeker groeit. Een 10 jaar geleden hebben wij een nieuw gebouw neer kunnen zetten omdat het oude gebouw dat uit 1966 stamde niet meer voldeed aan de groter wordende behoeften van het beleven van Jodendom in al zijn aspecten. Dat positieve bericht, in een joodse gemeenschap die natuurlijk wat aantallen betreft helaas klein is na de oorlog, wil ik hier ook geven. Er is nog joods leven, waar we keihard voor aan het werk zijn om dat te behouden en mensen een positief gevoel mee te geven vanwege hun joodse identiteit.
In ons oude gebouw was ruim gebruik gemaakt van zogenaamde misbaksels: stenen die verbrand en gebroken waren en weggegooid. Die stenen, symbool voor de leden die vermoord werden in de Sjoa, hebben wij toen teruggenomen, en daar ons oude gebouw mee gebouwd als herinnering, als een Yad, te ere van hen die omgebracht werden. Nu hebben we een gebouw waar de ramen van de synagogen heel groot zijn, het licht naar buiten toe laten stralen, en het licht van buiten naar binnen laat komen. Wij zijn onverbrekelijk deel van onze Nederlandse samenleving. We dragen bij. We werken samen met de andere Nederlanders aan een dialoog, aan het respect tonen aan elkaar aan de ander. We bevechten het weer opkomende antisemitisme en de intolerantie en respectloosheid naar de ander, omdat we allemaal een plaats hebben die gegarandeerd moet worden door onze overheid, in onze democratische samenleving. Juist in tegenstelling tot wat er meer dan jaar geleden hier gebeurde, een situatie die de Nazi's hebben gecreëerd, die in al zijn verschrikkingen, met niets te vergelijken is. Uniek is in zijn repressie van het systematisch isoleren en apart zetten van mensen om ze af te voeren naar Auschwitz en Sobibor en andere kampen om ze te vermoorden. Laat wat Jacoba van Tongeren en haar groep 2000 altijd een voorbeeld blijven, en laten we vooral de mensen blijven herinneren die zich ingezet hebben met gevaar voor eigen leven, om de levens van anderen te redden en onze democratische waarden terug te krijgen.
De 'rechtvaardigen onder de volkeren' zijn onze eigen voorbeelden om te beseffen wat 'goed zijn' nu eigenlijk precies inhoud.
Ondanks de vele ellende in de wereld, denken wij vandaag aan die lichtpuntjes in de diepe duisternis, die de 'rechtvaardigen onder de volkeren' ons hebben gegeven, dat er ondanks alles, rechtvaardigheid, en redding is in de toekomst in een nog steeds op verlossing wachtende wereld.
"Ik zal je in mijn Tempel en binnen de muren van mijn stad, een monument geven en een naam, (…) ik zal haar een eeuwigdurende naam geven, die wij nooit vergeten mogen."

Rabbijn Menno ten Brink,
Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam, 11-09-2017

Tekst bij uitreiking Onderscheiding namens de Israelische Ambassade door Mrs. Karin Eliyahu- Perry

Dear Rabbi ten Brink, family of the rescuers and the rescued, ladies and gentleman
I would like to start off by thanking the Liberal Synagogue of Den Haag for hosting us on this very special day.
During the corona pandemic, we were prohibited from gathering in large scale events and therefore could also not organize the traditional Yad Vashem ceremonies. I am happy that despite
Fortunately, we live in times where our loved ones can still be with us through Zoom from any part of the world so I would like to welcome them to our ceremony as well.

Today we have come together to honor an extraordinary person whose courage and strength paved the path for so many of us.
During the Second World War, the Nazi's perpetrated the worst genocide in human history, which resulted in the murder of six million jews, one third of the entire Jewish people.
They each had a name, and individual identity, a family, a life with dreams hopes and aspirations, all murdered throughout Europe, simply for being Jews.
The death industry that was developed by the Nazi's to unbelievable dimension had sent its arms to every corner in the occupied countries.
The majority of the Jewish population here in the Netherlands perished in the Shoah, and most of the Jewish Communities in this country, that were once vibrant, sadly disappeared.

Fortunately, there were also people who refused to collaborate with the Nazi's. Those people risked their lives and the lives of their loved ones to do so.
The State of Israel does not give away any decorations to civilians apart from the medal of the Righteous among the Nations.
This medal is given to non Jews who saved Jews during the Shoah.
After Poland, The Netherlands is the country with the largest number of Righteous among the nations.
There are so many stories that have be told about those courageous people that hid Jews in the most difficult circumstances.
It really is a privilege to be able to take part in today's ceremony,
It is always an honor for me, to represent the State of Israel, however, on a day like today, it takes on special significance.
The State of Israel rose up out of the ashes of the Holocaust, to become once again, the Jewish homeland. I am proud that Jews all over the world now have a safe haven, a place that no matter how far, will always be their home. Nevertheless, anti-Semitism, hatred and violence are not only elements of our past, and we have to learn from the Righteous among the Nations and continue our fight against these.

Today, ladies and gentlemen, we are gathered here to pay our tribute and respect to Jacoba van Tongeren who risked her life to save Jewish lives.
It is up to us to make sure stories like her's will be passed on, to us, to our children and the generations to come.

Dear family members, Jacoba stood out with her bravery, civil courage and dignity for which she should always be remembered.
She was a Dutch citizen who decided not to give in and not to abandon the guiding principles of her life and the values she believed in.

During the moral darkness of the Holocaust, she was able to keep a small flame of hope burning and by doing so saved the conscience of humanity, the honor of Europe and the dignity of the Netherlands.
For that, the Jewish people will be ever grateful.
We are happy to present the medal and certificate to her family.

Thank you!

Speech over Gerda Meijer, lid groep 2000 door haar zoon Johanan Wijler

Gerda Meijer my mother registered No 1300 in group2000. Gerda wrote in her memories about her stay with Mrs. VAN TONGEREN, "we called her Tante Ko, she took me on her daily social cases visits, including Jews in hiding. I learned a lot and a new world was opened to me, giving me the opportunity to do my part in fight against the German. First to save people lives, second to undertake actions against the Germans in every possible way."

Next door to Gerda parents in Leiden lived Mrs. Rosi Klein, married to Dutch Jew, Josie Klein. He was arrested by the Germans and a short while later his wife received a postcard from the Germans 'Mr. Josie Klein was shot and killed, while trying to escape 'Rosi Klein left with her three children, was desperate and hysterical. Gerda stayed with her day and night and she write "I was no longer a child after being with them in their distress. My hate for the Germans became so strong that there and then I decided to fight them by all possible means. Gerda, eldest daughter in her family lived in Leiden. Early summer 42 at the age of 19 she and her brother Harry received 'oproep' (call-up notice) to come to the police-station with some luggage, destination was 'labour camp' After that she and her brother Harry removed the Jewish yellow star. They could go into onderduik, but Gerda was looking for other alternatives. She left home and searched for connection with the 'Underground' (the Resistance movement).
Sep 42 Gerda went biking to meet with Nicolette Bruining, pastor who lived in the Hague. She was warmly received and told Nicolette about her desire to join the "Underground'. Nicolette connected Gerda with Mrs, Van Tongeren who was her friend. Later Mrs. Van Tongeren came to fetch Gerda to Amsterdam bringing for her forged papers.

I now wish to tell you about two incidents, from Gerda's work with group 2000.

Her Brother Benny stayed in hiding with his uncle from Aug 42 in a large flat on the Keizersgracht in Amsterdam. About 500 meters from the house Anne Frank was in hiding. Early 44 they were betrayed and Benny was imprisoned among 50 other Jews in Amsterdam prison. Gerda thought she could free them with the assistance of the underground group 2000, by train-sabotage. She smuggled a note to Benny in prison and tried to organize people to derail the train transporting Jews from Amsterdam. Finally, no action took place. Gerda could only talk with her brother and her uncle who were on the transport at the station in Amersfoort, telling them to jump when the train slows. This event shows group spirit inspired by Jacoba. The believe and trust by young group members to be active, help others and fight against Germans.

Benny survived Auschwitz and was the first one of the family to come to Israel.

On September 5th 1944 "Dolle Dinsdag" (Crazy Tuesday) Gerda waiting for a train travelling south on the platform in Zwolle, saw group of five young man in handcuffs being marched

onto the platform. Gerda started conversation with “Land watcher” (Dutch policeman in Nazi service) he told her that he was on the way to the prison in Amersfoort to deliver the five young men. On the train he took the boys’ handcuffs off. As the train started to move Gerda got into the same compartment as the five young men. At Wezep not far from Zwolle, British planes appeared. The train halt and shooting started. Doors were opened and everyone jumped out, including the policemen and their prisoners, running for the woods. The policemen were running for their lives, not bothering about their prisoners. Gerda called the boys and together set off a different direction until they were well away from the train. When the train started to move, they stayed hidden for a long time. Later walking south they reached Nunspeet. With group2000 members helpers the five boys were brought to the ‘Pas-op camp.

‘Pas-op’ camp in the forest near Nunspeet gave hiding place to many Jews. The camp in the woods was established by Opa Bakker and Tante Cor, Group 2000 helped to run the camp. When place was discovered by accident on October 44, there were 87 Jews living there, as well as about 15 American parachuting airmen. With the exception of 8 Jews all camp inhabitants managed to escape safely.

Some personal incidents at the ‘Pas-op’ camp. During daily biking from Bakker house to the camp in the woods, Gerda’s brother Harry was stopped by police patrol. When questioned, he told the policemen that he was carrying fertilizer for the trees, and he was allowed to continue. The bags were full of milk powder for the people in the camp.

<u>Wilhelmina Sergeant-Richter, lid groep 2000 door haar kleindochter Bea Wijnberg</u>

Wilhelmina Sergeant-Richter (1898-1983) 1903

Heeft diverse joodse kinderen laten onderduiken na ze
gered te hebben uit de Hollandse Schouwburg.
Zij is wijkverzorgster in de Indische buurt.

Wij allen willen niet gezien worden als nummer en toch kan een nummer een zekere bescherming bieden, zoals in het geval van 1903.

Aan het begin van de oorlog woonde de toen 42-jarige Wilhelmina (Mien) Sergeant – Richter met echtgenoot Ward, postbeambte, zoon Ed van 19, - conservatoriumstudent, dochter Gerda van 16 –kinderverzorgster en dochter Nel van 10 – scholiere, in de Amsterdamse Indische Buurt.
Begin ’41 weigerde Ed de zgn. ariërverklaring te tekenen en dook onder. Tijdens een bezoek van ds. Aris, die Mien via haar werk als maatschappelijk werkster en van de kerk kende, kwam het verzet ter sprake. Zo werd Wilhelmina Sergeant nr. 1903 in Groep 2000. In 1e instantie bracht ze bonkaarten en geld naar mensen die onderduikers in huis hadden.
Ergens in de loop van ’42 werkte Gerda als kinderverzorgster in de crèche aan de van Swindenstraat. Op een avond kwam ze thuis met het verhaal dat er een jongetje niet was opgehaald. Mien vroeg Gerda het kind te gaan halen. Het bleek dat de ouders waren opgepakt. Anderen hadden zich inmiddels over het jongetje ontfermd maar er was nog een kind in het verlaten huis. Samen met Gerda heeft Mien dat kind opgehaald. Zo kwam Paultje (Paul Mordechai Grünwald) in het gezin.
Op 28 juni ’43 waren Mien en Nel in de stad, Gerda was met Paultje alleen thuis. Bij thuiskomst bleken beiden verdwenen. De Gestapo was op “bezoek” geweest. Gelukkig had

Gerda een min of mee aannemelijke verklaring voor de aanwezigheid van Paultje en de heren vertrokken met de belofte later die dag terug te komen. Het bleek dat de Gestapo al eerder aan de deur was geweest. Op de vraag aan de buren waarom ze niet gewaarschuwd hadden, was het antwoord dat zij niet wisten dat die jongen een "jood" was. Inderdaad kwam de Gestapo terug en namen ze hem mee. Hij werd naar de crèche in de van Swindenstraat gebracht, waar Mien hem per kerende post – met medeweten van de directie – vandaan haalde door 's avonds over de schutting te klimmen. Ze vond Paultje als meisje verkleed, in een kast. Uiteindelijk is hij door een ouder echtpaar in Stadskanaal in huis genomen.
Toen bij de Groep 2000 bekend werd hoe Mien Paultje uit de crèche had gehaald, kwamen er al snel steeds meer namen van kinderen in nood. Mien klom toen niet zelf meer over de schutting. Gerda stond met het kind in de tuin te wachten en gaf het aan Mien aan de andere kant. Van mijn moeder, Gerda Wijnberg – Sergeant, heb ik gehoord dat Mien ook "iets" heeft gedaan voor kinderen in de Hollandse Schouwburg.
Op deze manier heeft Wilhelmina Sergeant 31 kinderen letterlijk onder de neus van de Duitsers vandaan gehaald.
Veel van deze kinderen werden direct "doorgegeven" aan een man of vrouw die wat verderop stond te wachten. Soms bleef een kind, waarvoor even geen geschikt adres was, een nacht of wat langer, bij het gezin Sergeant, voordat het naar een veilig adres kon worden gebracht. Zo ook "Brammetje" van 7 of 8 jaar oud. Noodgedwongen moest hij even alleen in huis blijven. Bij thuiskomst kon Mien hem nergens vinden. Uiteindelijk vond ze hem …. onder in het aanrechtkastje. Waarom? Hij had een man gezien die naar binnen keek en hij mocht immers niet gezien worden? Mien was vergeten dat de glazenwasser zou komen…
Om aan geld te komen nam Nel foto's van het koninklijk gezin in Ottawa mee naar school. Het hoofd van de school verkocht die aan vertrouwde mensen en gaf het geld aan Nel, die het in haar schooltas mee naar huis nam. Mien gaf het daarna door aan de Groep.
Toen op 12 maart '45 30 gevangenen uit het Huis van Bewaring aan de Weteringschans werden geëxecuteerd als represaille voor een overval op het kantoor van de Groep, wilde Mien daarheen, zij was mede schuldig en "dan laten ze een onschuldige gaan". Ward en Gerda hebben haar tegengehouden. Wel is Gerda naar het Weteringsplantsoen gegaan.
Vrijwel direct daarna is het hele gezin op diverse plaatsen in het land ondergedoken.
Na de oorlog wilde Mien heel graag weten of "haar" kinderen de oorlog hadden overleefd en gelukkig was dat zo. Paultje en zijn zusje Edith kwamen weer bij het gezin Sergeant wonen.
In 1947 besloot de Joods gemeenschap dat kinderen die de oorlog hadden overleefd, zouden worden geadopteerd om een Joodse opvoeding te krijgen. Tot groot verdriet van Ward en Mien gingen Paul en Edith naar hun nieuwe ouders.
Het heeft heel lang geduurd voordat Wilhelmina Sergeant de oorlog een beetje een plek kon geven, een beetje… Vertellen deed ze niet. Heel soms, in een onbewaakt ogenblik liet ze iets los. "Helden liggen op het kerkhof", zei ze ooit tegen mij, haar kleindochter. "Ik ben geen held".
Ze wilde geen medailles, geen geld, alleen accepteerde ze na de oorlog extra bonnen - voor het gezin.
"Het is mijn menselijke plicht te doen wat ik kan".
Na haar overlijden vonden wij – diep weggestopt achter in de kast – het Verzetskruis, een oorkonde van de Groep 2000 met een brief van Jacoba van Tongeren en een brief van de toenmalige koningin, Wilhelmina.
1903, Gerardina Wilhelmina Christina Sergeant – Richter, mijn grootmoeder, heldin tegen wil en dank.
ondertekend :
Nel Meijer-Sergeant, dochter
Bea Wijnberg, kleindochter